

ΠΡΟΓΕΣΤΕΡΟΝΗ*

Υπό

ARPAD CSAPO

Μετάφρασις

Π. Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

— [Β'] —

Διὰ τὰ εὐρωμεν κάποιαν τάξιν εἰς αὐτὴν τὴν ἐπίπλοκον εἰκόνα, ἃς ἀναθεωρήσωμεν τί ἦτο γνωστὸν μέχρι τότε εἰς τὸν ρόλον τῆς οἰστρογόνου ὁρμόνης καὶ τῆς Προγεστερόνης.

Ἡ οἰστρογόνος εἶναι ὁ ἀστὴρ τῆς πρώτης πράξεως εἰς τὴν ἀναπαραγωγικὴν ἐξέλιξιν τοῦ θήλεος. Προκαλεῖ τὴν φυλετικὴν ὠριμότητα τοῦ νεαροῦ θήλεος, προκαλεῖ τὴν ὠρίμανσιν τοῦ φύου καὶ ρυθμίζει τὸν περιδικτὸν κύκλον τῆς ὠοθήκης. Μετὰ τὴν ὠρίμανσιν ἐνὸς ὠοθυλακίου εἰς τὴν ὠοθήκην καὶ τὴν ἐξαπόλυσιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ φύου, τὸ ὠοθυλάκιον μεταμορφώνεται εἰς ὠχρὸν σωματίον καὶ ἀρχίζει νὰ ἐκκρίνη Προγεστερόνην. Ἡ ὁρμόνη αὕτη ἀναγκάζει τὸν βλενογόνον τῆς μήτρας νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὴν ἐμφύτευσιν τοῦ φαρίου ἐν τῷ βλενογόνῳ τῆς μήτρας, τοῦτο ἀρχίζει νὰ διαπλάσσεται εἰς ἔμβρυον, ὃ δὲ πλακοῦς σχηματίζεται περὶ αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων δράσεων τοῦ ὃ πλακοῦς ἐκκρίνει οἰστρογόνον καὶ Προγεστερόνην καὶ διατηρεῖ τὴν ἐκκρίσιν ταύτην καθ' ὅλον τὸ ὑπόλοιπον τῆς κυήσεως. Ἡ οἰστρογόνος ὁρμόνη ἀναγκάζει τοὺς μῦς τῆς μήτρας νὰ ἀποκτήσουν δύναμιν συστολῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ Προγεστερόνη δρᾷ κατὰ κάποιον ἄγνωστον τρόπον ἀναχαιτιστικῶς ἐπὶ τῶν συστολῶν τῆς μήτρας καὶ τοιουτοτρόπως ἀναχαιτίζει, ἐμπο-

δίξει τὴν πρώιμον ἀποβολὴν τοῦ ἐμβρύου ἐκ τῆς μήτρας.

Ὁ Ρεύνολδς ἔδειξε πειραματικῶς πράγματι ὅτι ἡ Προγεστερόνη ἐμπλόκαρε τὰς συστολάς τῆς μήτρας.

Ἐν βραχυλογίᾳ, καθ' ὃ διάστημα ἡ Προγεστερόνη κυριαρχεῖ τῆς μήτρας, οἱ ἰσχυροὶ μῦες τῆς τελευταίας δὲν δύνανται νὰ συσταλοῦν πρὸς ἀποβολὴν τοῦ ἐμβρύου. Τὸ πρόβλημα εἶναι πῶς καὶ ὑπὸ ποίας περιπτώσεις ἀσκεῖ ἡ Προγεστερόνη τὸ ἀναχαιτιστικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα αὐτῆς.

Εὐρωμεν ὅτι ἡ στοιχειώδης συσταλτικὴ μονὰς τοῦ μυός, ἡ ἀκτομυοσίνη, δὲν ἐπηρεάζεται ὑπὸ τῆς Προγεστερόνης. Ἡ ὁρμόνη ἐπομένως πρέπει νὰ δρᾷ ἐπὶ τοῦ μυός εἰς κάποιον ἀνώτερον ἐπίπεδον ὀργανώσεως. Πρὸς διερεύνησιν τῆς δράσεώς της, ἔπρεπε νὰ κατέλθωμεν εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς ἀπαντήσεως τοῦ ἀθίκτου ζῶντος μυός. Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποίησαμεν μεθόδους ἠλεκτρικῆς διεγέρσεως βασιζομένης ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τὰς ὁποίας περιέγραψε ὁ Ἄλαν Λ. Χότζκιν, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Καϊμπριτζ.

Τὰ πειράματά μας ἔδειξαν ὅτι ἡ Προγεστερόνη ἀνεχαίτισε τὴν συστολὴν τῶν μυῶν τῆς μήτρας διὰ τῆς μειώσεως τοῦ ὕδατος αὐτῶν καὶ τοῦ μπλοκαρίσματος τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἐρεθισμοῦ. Ὄταν ἡ μήτρα ἐκυριαρχεῖτο ὑπὸ τῆς Προγεστερόνης, τὸ ἐρεθιστικὸν κύμα δὲν μετεδίδετο ἀπὸ τοῦ ση-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος.

μείου του έρεθισμού, άδιαφόρως πόσον ισχυρός ήτο ό έρεθισμός.

Ο γενικός μηχανισμός του έλέγχου επί των μυών της μήτρας καθίστατο ήδη διαυγής. Η οίστρογόνος φορτίζει τó όπλον, ούτως είπειν, ή δέ Προγεστερόνη είναι ή ασφάλεια, ή όποία έμποδίζει την έκπυρσοκρότησιν αυτού. Καθ' όλην την διάρκειαν της φυσιολογικής κύσεως, οί μύς είναι έτοιμοι να εκραγούν μετά 24 ώρας από την προειδοποίησίν των, αλλά δεν είναι δυνατόν να έκπυρσοκροτήσουν, εκτός εάν αφαιρεθ ή ασφάλεια από τó όπλον. Με άλλα λόγια, μέχρις ότου τó μπλοκάρισμα τó ασκούμενον διά της Προγεστερόνης άρθή.

Τó εύρημα τούτο εξηγεί διατι αι παλαιόταται έρευναί προς άνεύρεσιν ούσίας προκαλούσης έκτρωσιν απέτυχαν σταθερώς. Η μήτρα δεν δύνανται να άπαντήση άποτελεσματικώς εις έρεθιστικά ενώ εύρίσκεται υπό τόν έλεγchon της Προγεστερόνης.

Συνεχίσαμεν τās έρέυνας μας εις την μηχανικήν του μητριαίου μυός και εις τās τās έβοηθήθημεν μεγάλως από τās κλασσικάς μελέτας του Βρεττανού βιοφυσικου Α. Β. Χίλλ, επί του μυός του βατράχου. Από τής απόψεως συμπεριφοράς, ό μύς του βατράχου, ό όποιος τόν καθιστά ικανόν να κάμη άλματα, φαίνεται τόσο διαφορετικός από τούς μύς της μήτρας ενός θηλαστικού. Ο μύς του βατράχου εργάζεται τόσο ταχέως ώστε ό βάτραχος είναι ικανός να άρπάξη μίαν μυίγα καθώς αυτή πετάει, ενώ ό μητριαίος μύς εργάζεται βραδέως και σκοπίμως. Εάν συνέβαινε άνταλλαγή μυών, ό βάτραχος ποτέ δεν θα μπορούσε να πιάση μιá μυίγα, και τó έμβρυον ποτέ δεν θα μπορούσε να έπιζήση συνεπεία των ταχειών συστολών της μήτρας. Έν τούτοις εύρομεν ότι ως προς βασικά τινα χαρακτηριστικά οί δύο μύες εργάζονται άκριβώς κατά τόν ίδιο τρόπο.

Η φύσις πάντοτε χρησιμοποιεί τόν άπλοϋν μηχανισμόν διά να πιάση τούλάχιστον δύο μυίγες. Άλλά τó ιδικόν μας ενδιαφέρον είναι ό έλεγχος του μητριαίου μυός. Πώς έπιτυγχάνει ή Προγεστερόνη την άναχαιτιστικήν της δράσιν; Πολλά ένδείξεις, περιλαμβάνουσαι και τó άποτέλεσμα

της επί της διεγερσιμότητος του μυός, άφήνουν να υποθέσωμεν ότι αυτή έλέγχει την συγκρότησιν των μυϊκών κυττάρων, ήτοι τó περιεχόμενον των εις ίόντα. Πράγματι ό Μπένι Χόρβαθ, των Έθνικων Ίνστιτούτων Υγείας, εύρεν ότι όταν ή Προγεστερόνη επικρατή, ύπάρχει μείωσις του βαθμού συγκεντρώσεως των ίόντων καλίου και νατρίου εις την μεμβράνην του μυϊκου κυττάρου.

Εύρομεν επίσης μίαν ένδειξιν ότι υπό την επίδρασιν της Προγεστερόνης τά κύτταρα συκρατοϋν τά ίόντα του άσβεστιου περισσότερο ισχυρώς. Τί σημαίνουν άκριβώς αυτάί αι ίονικαί μεταβολαί των κυττάρων και πώς ή Προγεστερόνη τās προκαλεί δεν είναι άκόμη εξηγημένον. Ίσως ή τελική εξήγησις της δράσεως του μυός μάς όδηγήση εις τó επίπεδον των έν διεγέρσει ηλεκτρονίων και της μηχανικής. Καθώς υπέθεσεν ό Σέντ-Γκυέργκι, οί βιολόγοι μπορεί να υποχρεωθούν να καταλήξουν εις την φυσικήν. Άλλά ένα πράγμα είναι διαυγές. Η παρακολούθησις της δράσεως της Προγεστερόνης μέχρι του μοριακου επιπέδου θα έπαναστατήση την ένδοκρινολογίαν. Έν τούτοις θα προσθέση μίαν άλλην διάστασιν εις την Ίπιστήμην. Εάν πρόκειται να άντιληφθώμεν πώς εργάζονται οί μύες και οί όρμονικοί των ρυθμισταί, πρέπει να σπουδάσωμεν τó φαινόμενον εις όλας αυτού τās απόψεις, από τó μοριακόν επίπεδον μέχρι της λαμπράς όργανώσεως των κυττάρων που πραγματοποιεί τās συνδεδεασμένας, συντονισμένας λειτουργίας του μυός. Τούτο επιβάλλει βιοφυσικάς, χημικάς, ιστολογικάς και φυσιολογικάς έρέυνας. Άκριβώς δέ τώρα είμεθα εις ένα τοιούτο εύρύ πρόγραμμα μελέτης της μήτρας εις τó Ίνστιτούτον Ροκφέλλερ διά τās Ιατρικάς έρέυνας. Έν τῷ μεταξύ, τά γεγονότα τά όποια έγιναν γνωστά μέχρι τούδε έδωσαν κάποια πρακτικά άποτελέσματα. Γνωρίζομεν π.χ. ότι ή Προγεστερόνη χρειάζεται περίπου 16 ώρας να άσκήση τά άποτελέσματα αυτής, εις τρόπον ώστε δεν δύναται να δράση άποτελεσματικώς εάν χορηγήται άφου ήρχισεν ήδη ή διεργασία της έκτρώσεως ή του πρώιμου τοκετού.

“Ο,τι είναι πλέον ενδιαφέρον είναι ότι εις εκ των λόγων τής άποτυχίας τής θεραπείας ταύτης εις τὸ παρελθὸν ἦτο ὅτι αἱ δόσεις αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιοῦντο ἦσαν πάρα πολὺ μικραί. Ἡ σταθερὰ δόσις τῶν 20 χιλιοστογράμμων Προγεστερόνης τὴν ἡμέραν, ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πειραμάτων μικρὰ καὶ ἔπρεπε νὰ ἀξηθῆ εἰς 100 ἕως 200 χιλ. ἡμερησίως. Ἡ θεραπεία αὕτη προσεκτικῶς ἐφαρμοθεῖσα ὑπὸ τῆς ἰατροῦ Ἑλληνορ Ντέλφς, τοῦ Νοσοκομείου Τζῶν Χόπκινς, εἰς γυναῖκα ἡ ὁποία εἶχε ἐξ αὐτομάτους ἐκτρώσεις, κατέστησε τὴν τελευταίαν ταύτην ἱκανὴν νὰ ἀποκτήσῃ δύο ὑγιᾶ ὄριμα νεογνά. “Ὅτι αἱ ἐπιτυχία αὗται οφείλονται ἀποκλειστικῶς εἰς μαζικὴν δόσιν Προγεστερόνης ἀπεδείχθη διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ πάσχουσα εἶχε μίαν ἐκτρωσιν μεταξὺ τῶν δύο τοκετῶν ὀρίμων νεογνῶν, ὅταν δὲν εἶχε δοθῆ Προγεστερόνη, καὶ μίαν ἄλλην ἐκτρωσιν, μετὰ τὴν δευτέραν ἐπιτυχῆ ἐγκυμοσύνην, ἐπειδὴ καθυστέρησε ἡ ἑναρξίς τῆς θεραπείας.

Ἡ τραγωδία τῆς ἐκτρώσεως δὲν δύναται νὰ μετρηθῆ μόνον δι’ ὄρων ἀριθμοῦ τῶν χανομένων ἐμβρύων. Ἡ ἀπώλεια τοῦ τέκνου ἔχει ἓνα βαθὺ ψυχολογικὸν ἀποτέλεσμα ἐπὶ τῶν γυναικῶν αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν καθ’ ἕξιν ἐκτρώσεις, καὶ ὁ πρῶμος τοκετὸς προκαλεῖ ἀκόμη περαιτέρω τραγωδίας, διότι εἶναι δυνατόν τὰ πρῶμα νεογνά νὰ παρουσιάσουν πολλὰς δυσαρέστους καταστάσεις, ὅπως εἶναι ἡ ἐγκεφαλικὴ παράλυσις, ἡ ἐπιληψία ἢ ἡ τύφλωσις ἐξ ὀπισθοφακικῆς ἰνοπλασίας.

Ἡ Προγεστερόνη, ὁσονδήποτε ὑποσχετικὴ καὶ ἂν εἶναι, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ πανάκεια ὄλων τῶν αὐτομάτων ἐκτρώσεων. Συχνάκις ἡ ἐκτρωσις ἢ ὁ πρῶμος τοκετὸς οφείλεται εἰς πλημμελείας τοῦ ἐμβρίου ἢ τῆς λειτουργίας τοῦ πλακοῦντος. Μόνον εἰς περιπτώσεις ὅπου ὑπάρχει ἐλαττωματικὴ ἐκκρίσις Προγεστερόνης εἶναι δυνατόν ἡ χορήγησις ταύτης νὰ βοηθηθῆσῃ, καὶ εἰς ἐκ τῶν σκοπῶν τῆς ἐρεύνης μας εἶναι νὰ ἀνεύρωμεν μέθοδον διακριβώσεως τῆς τοιαύτης ἐλαττωματικῆς ἐκκρίσεως.

Τελευταίως ἐμάθωμεν κάτι περὶ τῆς Προγεστερόνης, τὸ ὅποιον ρίπτει νέον φῶς ἐπὶ

τῶν διεργασιῶν τοῦ τοκετοῦ καθ’ ἑαυτοῦ. Ἡ ἀνακάλυψις προωθήθη διὰ τῆς πρακτικῆς ὀρίσεως ὀρισεμένης σπανίας ἀνωμαλίας τῆς ἐγκυμοσύνης, ἡ ὁποία παρατηρεῖται ἐπίστε, πρᾶγμα τοῦ ἀποτελεῖ ἓνα ἄλλο παράδειγμα ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀκολουθεῖ δύο δρόμους. Οἱ ἐργαστηριακοὶ ἐρευνηταὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἀποκτήσουν ἀξιολόγους ἰδέας ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τῶν πρακτικῶν. Ἡ ἀνωμαλία ἡ ὁποία διήγειρε τὸ ενδιαφέρον μας εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς σπανίας περιπτώσεις, εἰς μήτραν ἡ ὁποία ἔφερε διδύμια, ὑπάρχει ἓνα χώρισμα μεταξὺ αὐτῶν, τὸ ὁποῖον διαιρεῖ τὴν μήτραν εἰς δύο δωμάτια εἰς δύο θαλάμους. Εἰς αὐτάς τὰς περιπτώσεις τὸ ἐμβρυον τοῦ ἐνὸς θαλάμου εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῆ πρῶτως, ἐνῶ τὸ διδύμια ἐμβρυον τοῦ ἄλλου θαλάμου εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῆ ἀκόμη καὶ μετὰ δύο μῆνας.

Ὁ Κόρνερ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν μας εἰς αὐτὸ τὸ περίεργον φαινόμενον τῆς ὀρίσεως, ἐνῶ εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ ἐνθουσιασμοῦ μας εἰς τὰς ἐρεῦνας μας ἐπὶ τῆς Προγεστερόνης. Πῶς ἦτο δυνατόν ὥστε εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μήτραν ἡ Προγεστερόνη νὰ ἐμπλέκῃ τὸν τοκετὸν τοῦ ἐνὸς διδύμου, ἐνῶ δὲν ἐμπόδιζε τὸ τοκετὸν τοῦ ἄλλου; Εἶναι ἀληθές ὅτι τὰ δύο ἐμβρυα εἶχον ξεχωριστοὺς πλακοῦντας, καὶ ὁ πλακοῦς εἶναι γνωστὸν ὅτι εἶναι ἡ κυρία πηγὴ τῆς Προγεστερόνης εἰς ὄψιμα στάδια τῆς ἐγκυμοσύνης. Ἀλλὰ ἐπὶ ὁ πλακοῦς παρεῖχε τὴν Προγεστερόνην τοῦ διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ αἵματος, καθὼς κινουνο ἄλλοι ἐνδοκρινεῖς ἀδένες, ἡ πλημμελία τῆς ἐκκρίσεως ἐνὸς πλακοῦντος δὲν θὰ εἶχε σημασίαν, διότι τὸ αἷμα θὰ μετέφερε Προγεστερόνην ἐκ τοῦ ἄλλου πλακοῦντος, ὁ ὁποῖος παρήγαγε ταύτην εἰς ἱκανὰς ποσότητας, εἰς ὅλην τὴν μήτραν. Ἦτο δυνατόν νὰ θεωρήσωμεν ὅτι ὁ πλακοῦς πράγματι δὲν παρέχει τὴν ὀρίμνην ταύτην εἰς τὸ αἷμα; Καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ἀληθές, θὰ ἐπείπε οὗτος νὰ παρέχῃ τὴν Προγεστερόνην τοῦ εἰς τοὺς μῦς τῆς μήτρας διὰ διαχύσεως μέσῳ τῶν ἰστῶν. Τοῦτο θὰ ἐξήγει διὰ τὴν ἐλαχίστην ἢ οὐδεμίαν ποσότητα Προγεστερόνης ἐκ τοῦ πλακοῦντος τοῦ ἐνὸς θαλάμου ἔφθανε τοὺς ἰστούς τοῦ ἄλλου.

Διενεργήσαμεν πειράματα ἐπὶ κονίκλων εἰς ὄψιμα στάδια τῆς κύσεως διὰ νὰ ἀνεύρωμεν ἐὰν ἡ πυκνότης τῆς Προγεστερόνης καθὼς ἐδεικνύετο διὰ τῆς δραστηκότητος τοῦ μπλοκαριστικοῦ ἀποτελέσματός της πράγματι μειοῦται μὲ τὴν ἀπόστασιν ἐκ τοῦ πλακοῦντος. Ἀποτελέσματα τῶν πειραμάτων μας ἔδειξαν ὅτι πράγματι τοῦτο συμβαίνει. Τοῦτο ἦνοιγε νέαν προοπτικὴν ἐπὶ τῶν διεργασιῶν τοῦ τοκετοῦ καὶ ἐξήγει διατὶ συμβαίνουν πολλὰ δυσάρεστα μὲ αὐτὸν.

Ἰποθέτομεν ὅτι ὁ τοκετὸς ἀρχίζει ὅταν ἡ παραγωγή τῆς Προγεστερόνης καὶ τοῦ πλακοῦντος ἀρχίζῃ νὰ μειοῦται. Ἐπειδὴ ἡ ὁρμὴ κατανέμεται διὰ διαχύσεως, αἱ περιοχαὶ τῆς μήτρας αἱ ὁποῖαι ἐλευθεροῦνται ἀπὸ τὸ μπλοκαριστικὸ ἀποτέλεσμα τῆς Προγεστερόνης εἶναι αἱ πρῶται αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν νὰ συσπῶνται. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ σκέδιον τῶν συστολῶν τῆς μήτρας δύναται νὰ ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὸ πῶς ἐπὶ τοῦ τοιγώματος τῆς μήτρας κατὰ τύχην ἔχει ἐμφυτευθῆ τὸ ἔμβρυον. Ἐὰν τὸ σημεῖον ἐμφυτεύσεως τοῦ ἐμβρύου εὐρίσκεται ψηλὰ εἰς τὴν μήτραν, τὸ κατώτερον τμήμα τῆς μήτρας θὰ ἀρχίσῃ νὰ συστέλλεται πρῶτον καὶ τὰ συσταλτικὰ κύματα θὰ διευθύνονται πρὸς τὰ ἄνω, δηλ. πρὸς τὴν μὴ ὀρθὴν κατεύθυνσιν. Τὸ ἔμβρυον

θὰ ὠθηθῆ τοιουτοτρόπως μακρὰν, παρὰ πρὸς τὸν πυελικὸν σωλῆνα.

Οἱ μαιευτῆρες γνωρίζουν καλῶς τὸ φαινόμενον πόνων τοκετοῦ χωρὶς πρόοδον αὐτοῦ. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις οὗτοι δίδουν ἐνίοτε φάρμακα νὰ ἐρεθίσουν τοὺς μῦς τῆς μήτρας. Ἐὰν ἡ θεωρία μας εἶναι ὀρθή, τὰ διεγερτικὰ αὐτὰ φάρμακα τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον ἀσκοῦν εἶναι νὰ ἐξαντλήσουν τοὺς μῦς καὶ πράγματι νὰ ματαιώσουν τὴν διεργασίαν τοκετοῦ. Ἡ ἐξώθησις τοῦ ἐμβρύου δὲν δύναται νὰ ἀρχίσῃ μέχρις ὅτου τὸ ἀνώτερον τμήμα τῆς μήτρας ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ μπλόκ τῆς Προγεστερόνης καὶ ἀρχίσῃ νὰ παρουσιάσῃ συστολὰς κατευθυνομένης πρὸς τὰ κάτω. Τοιουτοτρόπως φαίνεται ὅτι ἡ παλαιὰ ἀρχὴ τῆς Μαιευτικῆς «περίμενε, καὶ περίμενε ὑπομονετικά», εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἡ σωφρέτερα ὄλιαν. Περαιτέρω ἐργαστηριακὰ καὶ κλινικὰ ἔρευναί θὰ μᾶς εἴπουν ἐὰν ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς συστολῆς τῆς μήτρας εἶναι ὀρθή. Πολλὰ μένουσι νὰ γίνουσι πρὶν ἢ ἡ ἔρευνα τῆς Προγεστερόνης δυνηθῆ νὰ ἐφοδιάσῃ τοὺς μαιευτῆρας μὲ ἕνα μέσον πλήρους ἐμπιστοσύνης, βεβαιώσεως, καθησυχάσεως τῶν ἐμφόβων καὶ στενοχωρημένων ἐπιτόκων, ἀλλὰ ἔχομεν ἤδη λόγους νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες διὰ τὴν κληρονομίαν τοῦ Καθηγητοῦ Μπόρν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΜΑΙΩΝ

Καλὸς φίλος τῆς «Ἐλευθοῦς», ὁ δημοσιογράφος καὶ ἱστορικός συγγραφεὺς κ. Κ. Βοβολίνης, ἐναθρῶν τὴν εἰδησιογραφίαν τοῦ παλαιότερου Ἑλληνικοῦ τύπου, ἀνεύρε τὴν κάτωθι εἰδησίαν, τὴν ὅποιαν κρίνομεν σκόπιμον νὰ καταχωρίσωμεν εἰς τὸ Περιοδικόν, ἐπειδὴ σχετίζεται μὲ τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἑλληνίδων Μαιῶν.

Φιλισίς Ὀλυμπίου. Μετὰ βαθυτάτης λύπης ἡ κοινότης τῶν Ἀθηναίων ἐκήθευσε χθὲς τὴν διαπρεπὴ ταύτην, ἐν γυναιξίν, ἐπιστήμονα μαιῶν καὶ διευθύντριαν τοῦ Μαιευτηρίου. Ἀνεψία τοῦ αἰεμιτήστον ἐξόχου χειροουργοῦ Ὀλυμπίου, ἡ Φιλισίς ἔχει ἔμφυτον τὸ πρὸς τὸν σχετικὸν τῶ φύλῳ τῆς κλάδος τῆς ἐπιστήμης τάλαντον, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν σπουδὴν αὐτοῦ ἀφιερῶθη ὡς ἱεροφάντις, εὐτιχήσασα δὲ νὰ ἐκπαιδευθῆ κ' ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ἐπιτηθήσασα εἰς τὴν πατρίδα της, καύχημα καὶ παρηγορία τοῦ γυναικεῖον κόσμου, ταχέως διαδεδυμένη ὡς πρὸς τὴν φήμην τὴν πρῶτην μαιῶν ἦν

εἶχομεν ἕως τότε, τὴν μακαρίτιδα Μαρκέτη, ἐκτιμηθεῖσα δ' ὑπὸ τῶν καθηγητῶν καὶ ἰατρῶν καὶ τῆς κοινότητος τοσοῦτον, ὥστε ἐτίμησε πράγματι τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ ἀξίᾳ της καὶ τῷ εἶδει καὶ δικαίως παρεβάλλετο καὶ ἐκρίνετο ἐφ' ἑαυτῆς τῶν καθ' ὅλην τὴν Ἑσθρῶπην ἀρίστων ἐν τῇ μαιευτικῇ. Τὸ Μαιευτήριον, ὅπερ ἀοστηρότατα διηύθυνεν ἐκτιμηθεῖσα ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἀνήγαγεν εἰς ἀρίστην περιωπῆν, ἰδιαιτέρως καθ' ἅπασαν τὴν κοινότητα ἢ το ἢ μᾶλλον ἐπιζητήτος ἐν ὅραις τοκετῶν. Διότι εἶχεν ἐπὶ πλέον καὶ ἦθος καὶ χαρακτῆρα σοβαρότατα, λίαν ἐνισχυτικὰ ἀνήγαγεν εἰς ἀπιστημονικῆς ἐπιβολῆς ἐν τοιαύταις ὅραις. Διὸ ἠγαπάτο καὶ ἐγεραίρετο παρὰ πασῶν ἀφίνει δὲ καὶ μνημὴν πολυσέβαστον εἰς πλείστας μαιῶν μορφωθεῖσας ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν της καὶ ὄνομα ἀνεξίτηλον ἀρετῆς γυναικείας ἐν Ἑλλάδι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιοζήλων.

[Ἐφημερίς «Νέα Ἐφημερίς» 28 Ἰουλίου 1895]